

Úvod do výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka

Mgr. Linda Doleží, Ph.D.
Ústav českého jazyka, FF MU Brno
Podzim 2018
Přednáška 1

Úvod

- Motivace – Proč jsem tady?
- Zkušenosti s výukou češtiny jako druhého/cizího jazyka?
- Druhý vs. cizí jazyk? Rozdíl?
- Co nás čeká?
- Jaké jsou moje představy?
- Co si řekneme dnes?
- Co nás čeká příště?

IS – Informace o předmětu

- V přednášce se studenti seznámí se všemi oblastmi, jichž se týká výuka češtiny jako druhého/cizího jazyka. Pozornost bude věnována jak oblasti vzdělávání dospělých, tak dětí.
- Uvedeny budou statistické údaje a specifika výuky různých skupin cizinců, jichž se výuka může týkat (věk, mateřský jazyk, druh pobytu v ČR apod.). Důraz bude kladen také na výuku azylantů a držitelů mezinárodní ochrany v České republice a jejich dětí.
- Jednou ze základních perspektiv, z nichž budeme na výuku češtiny jako druhého/cizího jazyka nahlížet, je perspektiva psycholingvistická, konkrétně oblast jazykové akvizice. Nastíněno bude fungování dvou a více osvojovaných jazyků v myslích jedinců.
- Studenti se dále seznámí s výukovými metodami a učebními materiály pro různé cílové skupiny.
- Jedním z ústředních témat bude jazyková diagnostika, testování a hodnocení chyb. Student získá širší povědomí o roli češtiny ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky (SEERR) a typech zkoušek, jež mohou cizinci skládat (certifikované zkoušky, trvalý pobyt, státní občanství).
- V neposlední řadě bude pozornost věnována začleňování dětí do českého vzdělávacího systému a jazykové podpoře, a to na všech úrovních škol.
- Přednáška „Úvod do výuky češtiny jako cizího jazyka“ slouží jako teoretické východisko a prerekvizita k navazujícím, prakticky zaměřeným seminářům, které budou otevřeny v následujícím semestru a které se budou týkat výuky dětí a dospělých.

Shrnutí v bodech

- Cílová skupina
- Interdisciplinarita
- Metodika/didaktika – jak
- Metodika/didaktika – výukové materiály
- Metodika/didaktika – testování a hodnocení
- Integrace a inkluze
- Interkulturní komunikace a vzdělávání

Čeština jako druhý jazyk

- Obvykle jazyk, který si osvojujeme po svém prvním, tedy mateřském jazyce
- Obvykle jazyk školních zařízení (tzn. jazyk, ve kterém se učíme ve škole)
- Obvykle jazyk, který potřebujeme k životu (škola, práce, život v dané zemi)
- Obvykle jazyk, který je pro nás nutný

Pozn.: Pozor – v psycholingvistice může mít označení druhý jazyk mnohem širší vymezení (jakýkoliv druhý jazyk, tzn. ten, který přichází po prvním)

Čeština jako cizí jazyk

- Obvykle jazyk, který se učíme ve škole, v kurzu apod.
- Není nutný pro přežití ve společnosti, ve které se momentálně nacházíme
- Často máme možnost si jej zvolit

Cizinci v ČR

- Občané EU
- Uprchlíci a žadatelé o azyl a doplňkovou ochranu, azylanti a držitelé mezinárodní ochrany
- Občané třetích zemí

<http://cizinci.cz/cs/2017-cizinci-v-cr>

<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

<http://www.asimos.cz/Zivotni-situace/Azyl/>

EU

- Občané EU, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska **mohou pobývat** na území ČR na základě cestovního dokladu nebo průkazu totožnosti **bez povolení**.
- Tyto osoby pouze splní ohlašovací povinnost na místně příslušné pobočce Služby cizinecké policie podle místa pobytu v případě, že jejich pobyt na území ČR přesáhne 30 dnů.
- Při pobytu na území ČR delším než 3 měsíce lze požádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu nebo o povolení k trvalému pobytu – více informací poskytne Ministerstvo vnitra, do jehož působnosti pobytová agenda spadá.

EU x Třetí země

- Občanem třetí země je občan státu, který **není** členem EU a **není** zároveň občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska.
- **Členské státy EU** jsou Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko (28).

Třetí země (www.mvcr.cz)

- S vízovou povinností
- Bez vízové povinnosti
- Občané třetích zemí jsou povinni ohlásit svoji přítomnost na území ČR příslušnému **odboru cizinecké policie dle místa pobytu v ČR, a to ve lhůtě do 3 pracovních dnů ode dne vstupu na území ČR. V případě, že přijíždíte do ČR k vyzvednutí povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu, můžete ohlašovací povinnost splnit ve stejné lhůtě též na pracovišti MV ČR, kde zároveň splníte své povinnosti týkající se porřízení biometrických údajů.**
- V případě plnění ohlašovací povinnosti předkládá cizinec platný cestovní doklad a vyplněný přihlašovací lístek (k dispozici na pracovišti). Policie je oprávněna při plnění ohlašovací povinnosti dále požádat o předložení dokladu o cestovním zdravotním pojištění Povinnost ohlásit místo pobytu na policii se nevztahuje na cizince, který tuto povinnost splnil u ubytovatele. Ohlašovací povinnost se rovněž nevztahuje na osoby mladší 15 let, člena personálu zastupitelského úřadu cizího státu nebo mezinárodní vládní organizace akreditované v ČR, jeho rodinného příslušníka registrovaného Ministerstvem zahraničních věcí nebo cizince, kterému Ministerstvo vnitra zajišťuje ubytování. V případě příjezdu k vyzvednutí povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu však i v těchto případech platí povinnost se do 3 pracovních dnů dostavit na **pracoviště MV ČR k porřízení biometrických údajů.**

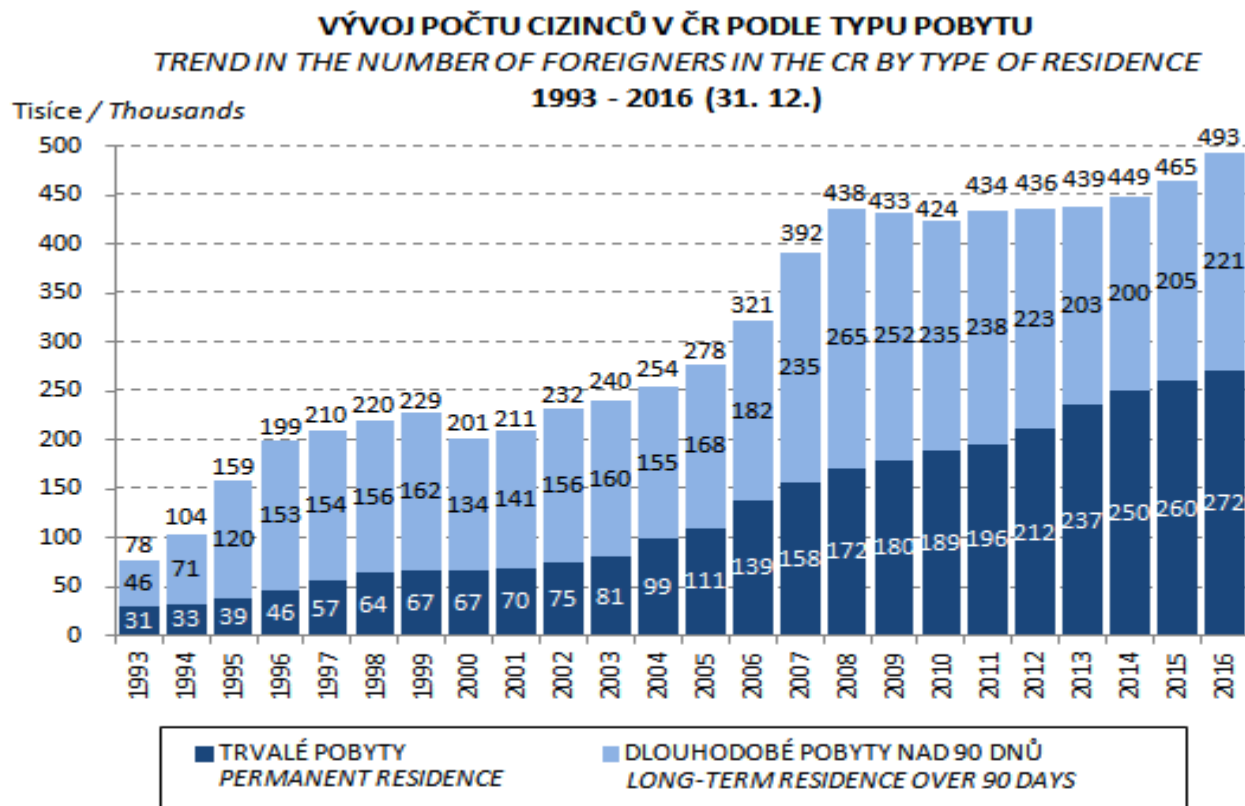
Mezinárodní ochrana

- Mezinárodní ochrana je pojem, který český zákon o azylu používá ke společnému označení azylu a doplňkové ochrany.
- Mezinárodní ochrana se uděluje cizincům, kteří se nacházejí v České republice a kteří se z určitých důvodů nemohou vrátit zpět do své země.
- V případě získání mezinárodní ochrany vám tedy bude především umožněno legálně pobývat na území České republiky.

Důvody

- 1. Azyl z důvodu pronásledování – bude vám udělen v případě, že vám v zemi původu hrozí natolik vážné nebezpečí, že vrátit se zpět by pro vás znamenalo ohrožení života nebo porušení vašich základních práv (např. pokud by vám v zemi hrozilo mučení, fyzické nebo psychické násilí, sexuálnímu násilí, trest smrti či nespravedlivé odsouzení k nepřiměřenému trestu atd.)
- 2. Azyl za účelem sloučení rodiny – může vám být udělen v případě, že někdo z blízkých členů vaší rodiny (otec, matka, manžel, manželka atd.) získal v České republice azyl z důvodu pronásledování nebo humanitární azyl.
- 3. Humanitární azyl – může vám být udělen v případě, že nesplňujete důvody pro udělení azylu z důvodu pronásledování ani azylu za účelem sloučení rodiny, přesto však existují velmi závažné důvody, pro které se do své země vrátit nemůžete.

Počty

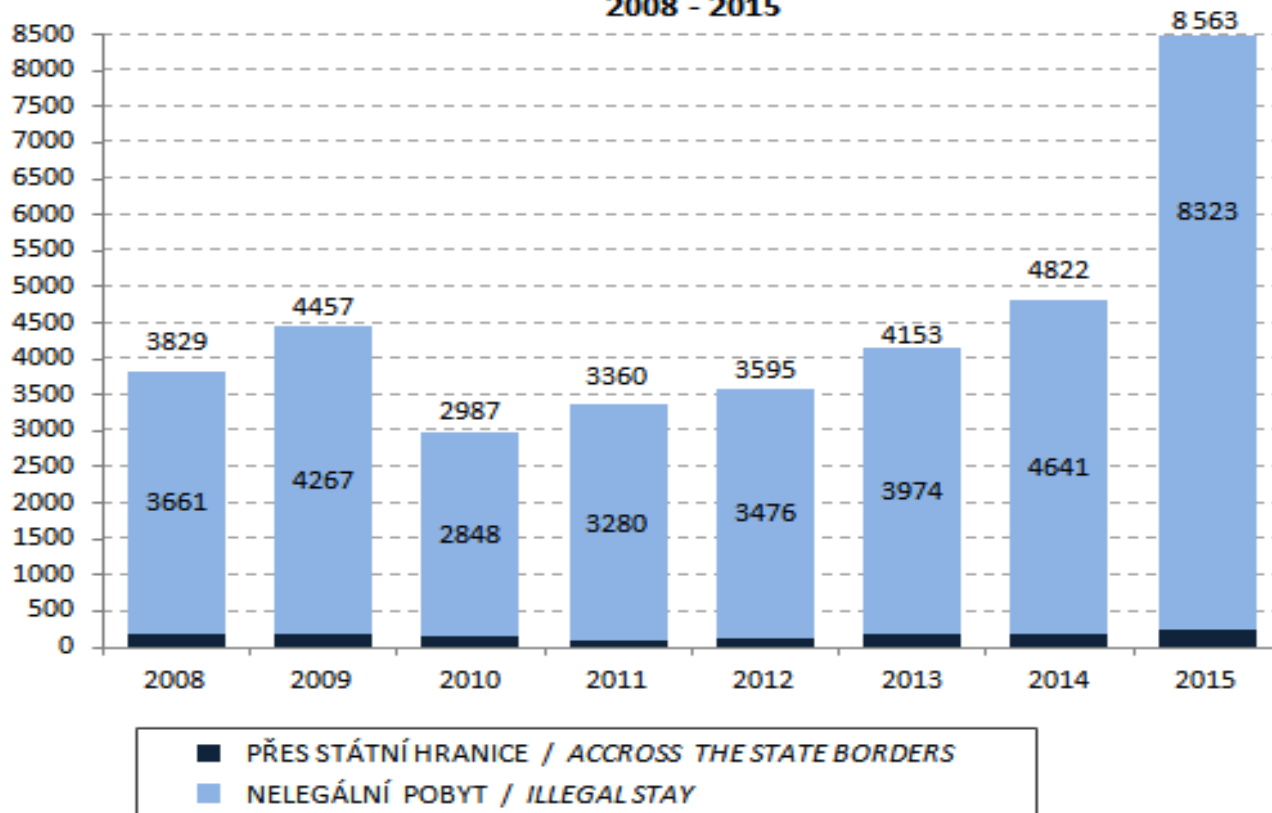

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie MV ČR

Statistiky

- https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_rizeni_azyl

NELEGÁLNÍ MIGRACE CIZINCŮ
ILLEGAL MIGRATION OF FOREIGNERS
2008 - 2015

TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2016

TOP 10 citizenships of applicants for international protection in 2016

státní příslušnost <i>citizenship</i>		ŽÁDOSTÍ CELKEM <i>APPLICATIONS TOTAL</i>	z toho <i>of which</i>			
			opakované žádosti <i>repeated applications</i>	žen <i>females</i>	nezletilých <i>minors</i>	nezletilých bez doprovodu <i>unaccompanied minors</i>
Ukrajina	<i>Ukraine</i>	506	150	160	81	-
Irák	<i>Iraq</i>	158	16	71	54	-
Kuba	<i>Cuba</i>	85	5	30	6	-
Sýrie	<i>Syria</i>	77	4	41	22	-
Čína	<i>China</i>	68	4	50	-	-
Vietnam	<i>Viet Nam</i>	67	14	9	-	-
Arménie	<i>Armenia</i>	60	9	18	9	-
Ruská federace	<i>Russian Federation</i>	60	11	28	13	-
Ázerbájdžán	<i>Azerbaijan</i>	52	3	24	17	-
Gruzie	<i>Georgia</i>	49	4	11	5	-
ostatní	<i>Other</i>	293	42	112	66	-
CELKEM	TOTAL	1475	262	554	273	-

Schválené žádosti

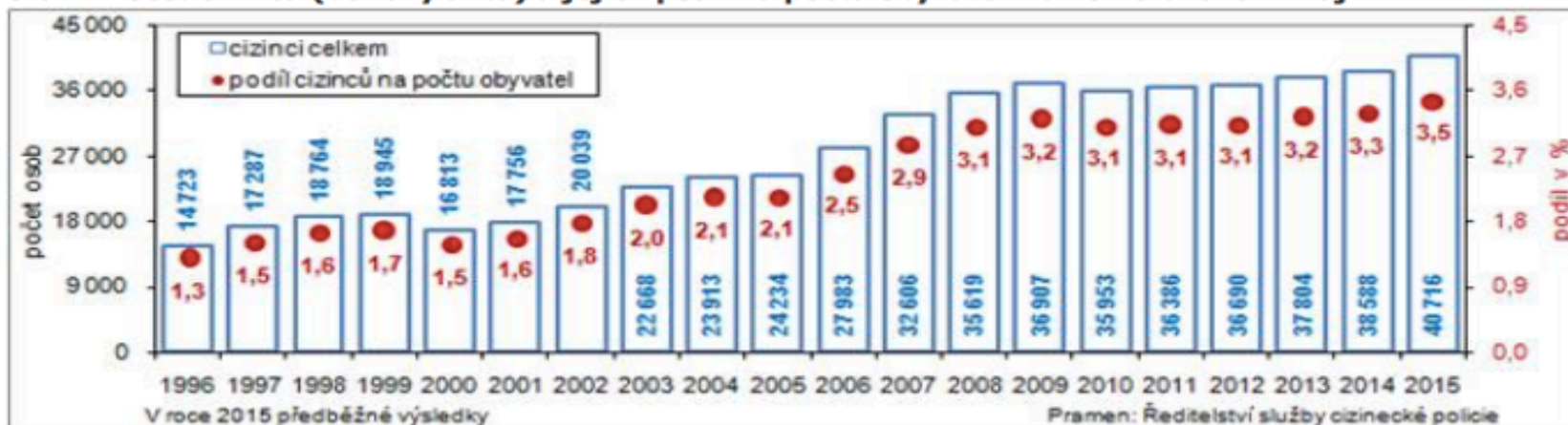
Řízení o udělení mezinárodní ochrany v roce 2016 - počty rozhodnutí MV a počty účastníků řízení

International protection proceedings in 2016 - numbers of decisions of the Mol and numbers of pending cases in 2016

měsíc <i>month</i>	ROZHODNUTÍ CELKEM <i>DECISIONS TOTAL</i>	z toho <i>of which</i>				řízení zastaveno <i>proceeding discontinued</i>	POČET ÚČASTNÍKŮ řízení k poslednímu dni měsíce <i>NUMBER OF PERSONS in the proceedings (pending cases) on last day of month</i>
		azyl udělen <i>asylum granted</i>	doplňková ochrana udělena <i>subsidiary protection granted</i>	negativní rozhodnutí* <i>negative decision*</i>			
leden <i>January</i>	113	9	24	45	35	654	
únor <i>February</i>	115	27	25	32	31	720	
březen <i>March</i>	171	55	31	43	42	681	
duben <i>April</i>	140	31	18	46	45	693	
květen <i>May</i>	138	-	39	64	35	655	
červen <i>June</i>	156	9	35	68	44	602	
červenec <i>July</i>	105	1	45	40	19	598	
srpen <i>August</i>	81	2	18	28	33	643	
září <i>September</i>	105	2	21	46	36	681	
říjen <i>October</i>	89	10	12	29	38	743	
listopad <i>November</i>	112	-	22	39	51	748	
prosinec <i>December</i>	84	2	12	51	19	773	
CELKEM	TOTAL	1 409	148	302	531	428	773

Na konci roku 2015 žilo v Jihomoravském kraji podle předběžných výsledků téměř 41 tisíc cizinců, více než polovina z nich měla v kraji trvalý pobyt. Počet cizinců v kraji se v posledních 20 letech zvyšoval každoročně s výjimkou roku 2000 a 2010.

Graf 1 Počet cizinců (bez azylantů) a jejich podíl na počtu obyvatel v Jihomoravském kraji

Nejvíce cizinců žije očekávaně v Brně-městě. Ještě v roce 2000 to ale byla necelá polovina z celkového počtu cizinců v kraji (49,8 %), v letech 2013 až 2015 jich v Brně žilo už více než 60 % z celkového počtu cizinců v kraji. Zatímco v okrese Hodonín se počet cizinců v roce 2015 proti roku 2000 prakticky nezměnil (2 109, resp. 2 063 osob), v Brně-městě se jejich počet ztrojnásobil – zvýšení z 8 373 osob na 25 088. Nejméně cizinců bylo na konci roku 2015 evidováno v okrese Vyškov, a to 1 620.

Průcha (2001)

- Etnikum (etnická skupina) = skupina lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu

Národ

= osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území + 3 typy kritérií (kultura, politická existence, psychologie)

Národnost

= příslušnost k určitému národu

- a) Ve smyslu etnickém (soubor osob obvykle se společným jazykem, historií, tradicí, zvyky, územím a hospodářstvím)
- b) Ve smyslu politickém (soubor občanů určitého státu, tzn. soubor osob se státní příslušností tohoto státu)

Občanství

= příslušnost k politické skupině (ke státu) spjatá s určitými právy a povinnostmi, občan může mít více občanství

X národnost (= příslušnost k určitému národu)

2 typy menšinových skupin (Blažejovská, 2012)

- Národnostní menšiny
- Cizinci

- 14 (Bulhaři, Chorvaté, Maďaři, Němci, Poláci, Romové, Rusíni, Rusové, Řekové, Slováci, Srbové, Ukrajinci, Bělorusové, Vietnamci)

národnost		celkem v roce 1991		celkem v roce 2001		celkem v roce 2011	
		absolutně	v %	absolutně	v %	absolutně	v %
obyvatelstvo celkem		10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0
v tom národnost	česká	8 363 768	81,18	9 249 777	90,42	6 711 624	64,31
	moravská	1 362 313	13,22	380 474	3,72	521 801	5,00
	slezská	44 446	0,43	10 878	0,11	12 214	0,12
	slovenská	314 877	3,06	193 190	1,89	147 152	1,41
	polská	59 383	0,57	51 968	0,51	39 096	0,37
	německá	48 556	0,47	39 106	0,38	18 658	0,18
	ukrajinská	8 220	0,07	22 112	0,22	53 253	0,51
	maďarská	19 932	0,19	14 672	0,14	8 920	0,08
	ruská	5 062	0,05	12 369	0,12	17 872	0,17
	romská	32 903	0,32	11 746	0,11	5 135	0,05
	bulharská	3 487	0,03	4 363	0,04	4 999	0,05
	řecká	3 379	0,03	3 219	0,03	2 043	0,02
	srbská	nejz.	---	1 801	0,02	1 717	0,02
	chorvatská	nejz.	---	1 585	0,02	1 125	0,01
	rusínská	1 926	0,02	1 106	0,01	739	0,01
ostatní	9 860	0,10	39 477	0,39	52 225	0,5	

<i>menšinová komunita</i>	<i>celkem v roce 1991</i>		<i>celkem v roce 2001</i>		<i>celkem v roce 2011</i>	
	<i>absolutně</i>	<i>v %</i>	<i>absolutně</i>	<i>v %</i>	<i>absolutně</i>	<i>v %</i>
<i>běloruská</i>	<i>nezjištěno</i>	<i>---</i>	<i>nezjištěno</i>	<i>---</i>	2 013	0,02
<i>vietnamská</i>	421	0,004	17 462	0,2	29 660	0,28

Výuka

- Psycholingvistické aspekty
- Metodika – děti/dospělí
- Výukové materiály
- Testování a hodnocení
- Zkoušky
- Nástroje EU: SERRJ / EJP
- Interkulturní komunikace a vzdělávání
- Integrace a inkluze

Spolupráce

- CJV MU Brno (LF)
- VUT Brno
- JAMU Brno
- UO Brno
- Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců
- ZŠ Staňkova Brno
- AUČCJ